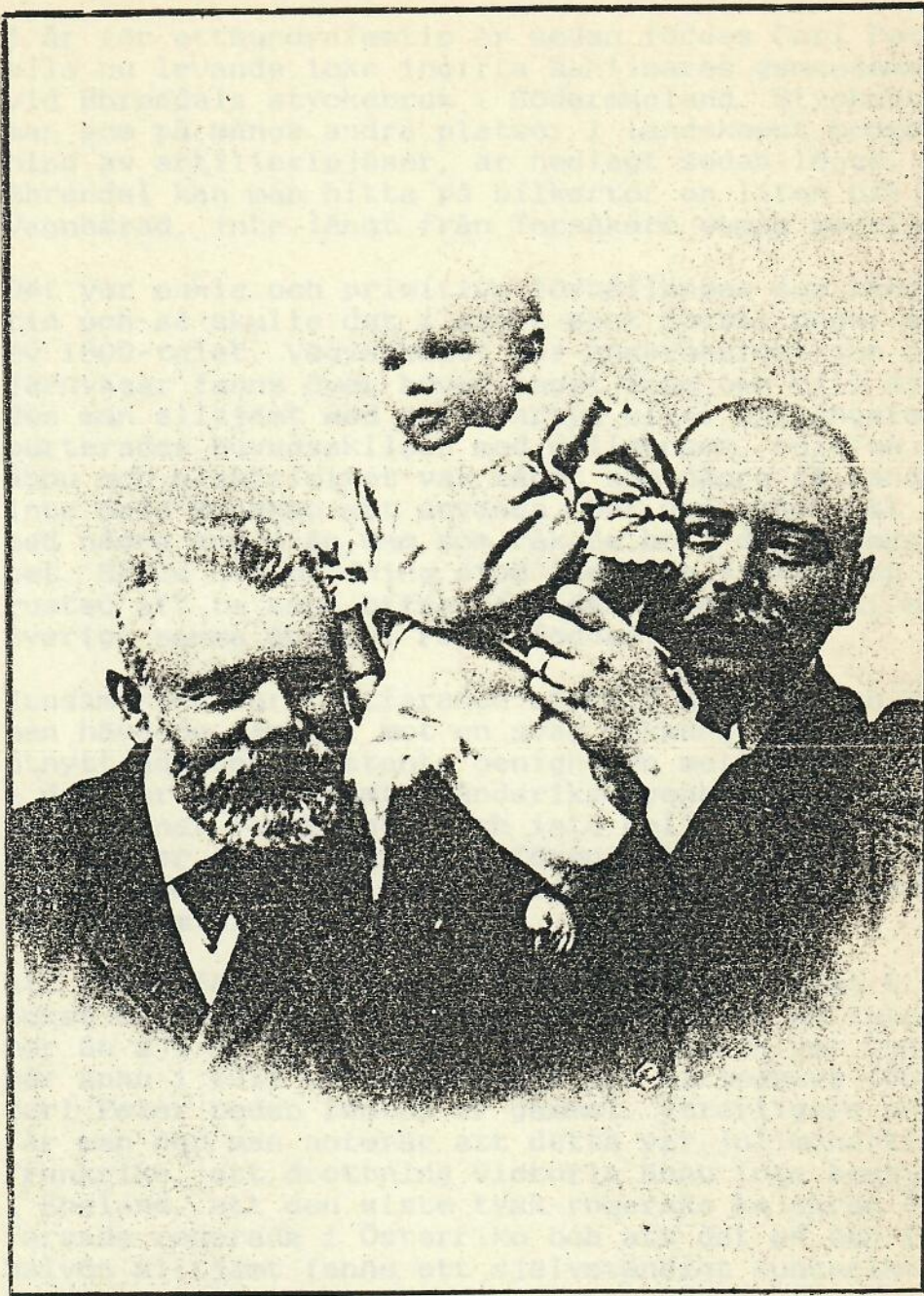

SAHLINSKA SLÄKTFÖRENINGEN

Släktmöte 1984-10-13

Till minnet av

Carl Peter Sahlin (1834-1902)

TILL MINNET AV CARL PETER SAHLIN (1834-1902)

I år för etthundrafemtio år sedan föddes Carl Peter Sahlin, alla nu levande icke ingifta sahlinares gemensamme anfader, vid Ehrendals styckebruk i Södermanland. Styckebruket, där man som på många andra platser i landskapet bedrev tillverkning av artilleripjäser, är nedlagt sedan länge, men namnet Ehrendal kan man hitta på bilkartor en liten bit nordväst om Vagnhärad, inte långt från Torsåkers gamla medeltidskyrka.

Det var enkla och primitiva förhållanden som rådde vid denna tid och så skulle det i stort sett förbli under större delen av 1800-talet. Vägväsendet var anspråkslöst och outvecklat, järnvägar fanns över huvud taget inte och till sjöss färdades man alltjämt med segelfartyg eller hjulångare. Post transporterades huvudsakligen med diligenser, telefon fanns inte ännu och elektricitet var något som några få kände till men inte hade kunskap att använda. Det var svårt att nå kontakt med några andra än dem som råkade bo i det närmaste grannskapet. Skola och bildning stod lågt och sjukvården var dåligt rustad att ta emot offren för den koleraepidemi som drabbade Sverige samma år Carl Peter föddes.

Kungamakten var fortfarande stark i Sverige och Karl XIV Johan hävdade sig väl mot en svag riksdag, där han skickligt utnyttjade den konstanta oenigheten mellan de fyra stånden - det var ju alltjämt ståndsriksdagens tid. Någon regering värd namnet fanns inte, och inte heller fanns några politiska partier eller några fackföreningar. Industrialismens genombrott stod bara för dörren, och hantverk och jordbruk stod på en primitiv nivå.

Att tiden för Carl Peters födelse ligger långt tillbaka står också klart om man betänker att Beethoven då inte varit död i mer än sju år och Goethe i två. I Sverige var Geijer och Tegnér ännu i full verksamhet och när Strindberg föddes 1849 var Carl Peter redan femton år gammal. Ytterligare perspektiv får man när man noterar att detta var julimonarkins tid i Frankrike, att drottning Victoria ännu inte bestigit tronen i England, att den siste tysk-romerske kejsaren Frans II fortfarande regerade i Österrike och att det på den italienska halvön alltjämt fanns ett självständigt kungarike som hette De bägge Sicilierna.

Carl Peter Sahlin var son till smeden Anders Sahlin, sondotterns sonson till den förste som tog sig namnet Sahlin, komministern Petrus Sahlin i Kumla församling av Västerås stift. Hans mor hette Anna Lovisa Nybbling och dog vid endast tjugosex års ålder när Carl Peter var två år gammal. Fadern gifte om sig och styvmodern beskrivs som en elak häxa, vilket gjorde att uppväxtåren inte var någon lycklig och harmonisk tid.

Det finns en del skrivet om Carl Peter Sahlin. Viktigast är den handskrivna krönika som bär titeln Fabriksägaren Carl Pe-

ter Sahlins levnadsdata 1834-1902 och som sammanställdes av sonen Carl Sahlin i anslutning till att Sahlinska släktföreningen bildades 1917. Den krönikan är utgångspunkten för det omfattande släktarkivet och på innehållet i den har flera författare spunnit vidare: Carl Sahlin själv i skriften Ett skånskt färgeri från 1928, Signe Höjer i sin bok Arvet från läsarna 1976 och Joel Sallius i förordet till Ellen Sahlins skrift En märkeskvinna i Eslöv, som handlar om Carl Peters andra hustru Maria och gavs ut 1978 i Eslövs museums skriftserie.

Det är inte möjligt att här gå in på mer än några huvuddrag av Carl Peter Sahlins växlingsrika levnad. Han bröt sig tidigt loss från hemmet och kom vid femton års ålder i färgarelära hos en fabrikör i Södertälje, som hette Gustaf Lindberg. Där fick han en grundlig utbildning som varade i sex år, och han upptogs i familjen Lindberg nästan som en familjemedlem. I januari 1855 fick han sitt gesällbrev av Hantverks- och fabriksföreningen i Södertälje och begav sig ut för att söka arbete. Hans planer var att så småningom bege sig till Tyskland. Till att börja med reste han med ångbåt från Södertälje till Norrköping. Arbetsklimatet var emellertid kärvt, då som nu, och i färgerierna var arbetsstyrkan i allmänhet fulltalig. Från Norrköping fick han färdas i stort sett till fots tvärs igenom hela Sverige, över Gränna och Jönköping till Borås och Göteborg. I Göteborg fick han arbete på Aronsdals färgeri, men principalen var besvärlig att ha att göra med och Carl Peter fick vandra vidare söderut, längs Halland och ända ned till Skåne.

Här visade det sig att den långa gesällvandringen från Södertälje mot hans förmodan hade nått sitt slut, och någon färd till tysk mark blev det aldrig. Carl Peter fick anställning som förste man vid Eggelstads färgeri i nuvarande Sjöbo kommun. Här gick det bra för honom och han var snabbt mogen att på egen hand ställa sig i spetsen för självständiga färgerirörelser. 1857 arrenderade han färgeriet i grannsocknen Tolånga och året därpå utökades verksamheten genom att han också arrenderade Vollsjo färgeri. Ägare till Vollsjo blev han 1860, men det formella tillståndsbrevet för honom att idka färgerirörelse utfärdades först den 14 mars 1861, undertecknat av Konungens befallningshavande i Malmöhus län Samuel von Troili.

I Tolånga fanns också en handelsbod, som drevs av Per Mårtensson och hans hustru Boel Jönsdotter. Som Signe Höjer berättar gjorde sig Carl Peter allt oftare ärenden dit, och det var inte uteslutande för att göra inköp. 1858 gifte han sig med Anna, husets äldsta dotter.

Vad det i teknisk mening innebar att syssla med färgning under denna tid har Carl Sahlin ingående skildrat i sin bok Ett skånskt färgeri och i Signe Höjers Arvet från läsarna finns fina beskrivningar av livet i en diversehandel på den

skånska landsbygden.

Carl Peter Sahlin var utåtriktad och initiativrik, och även om färgaryrket var hans huvudintresse fanns det också mycket annat han ägnade sina krafter åt. Han grundade ett barnhem i Oderup och han startade en privatskola i Vollsjö. Han var provinsombud för Evangeliska fosterlandsstiftelsen i Skåne och var livligt verksam som lekmannapredikant. Dessutom var han kommunalpolitiskt aktiv och var sedan tvåkammarriksdagen ersatt den gamla ståndsriksdagen också flera gånger riksdagsmannakandidat, dock utan att bli invald.

Ute i världen gick utvecklingen nu snabbt och också i Sverige var det mycket som pekade fram mot nya landvinningar. Kommunikationerna blev allt bättre och inte minst järnvägsnätet byggdes ut för varje år. Vid mitten av 1860-talet byggde man färdig järnvägen Eslöv-Bjärsjölagård-Ystad, som bl a passerade Vollsjö. Här uppfördes då det omtalade stationshuset, där Fritjof Nilsson Piratens far var stins och som revs häromåret efter en smärre lokal folkstorm. Det var naturligt att Carl Peter nu såg möjligheter att ytterligare expandera färgerirörelsen.

1867 avled Anna Sahlin, inte mer än trettioett år gammal. Som det föll sig kom emellertid Carl Peter att ganska snart gifta om sig med Per och Boel Mårtenssons tredje dotter, Annas tolv år yngre syster Maria.

Och färgerirörelsen gick vidare. Filialer upprättades efter hand i Askeröd, Eslöv och Hässleholm. 1880 var tiden mogen för uppbrott från Vollsjö, och färgeriföretaget flyttade till Eslöv, där en fastighet inköptes för 16 000 kronor. Här utvidgades rörelsen ytterligare och nya fastigheter förvärvades. 1894 startade Carl Peter Sahlin som den förste i Sverige tillverkning av färdigsydda barnkläder. Med hemmaarbetande personal och övriga anställda sysselsattes i slutet av 1890-talet över etthundrafemtio personer. Allt såg följaktligen ljus ut.

Och även på den nya orten väntade kommunala förtroendeuppdrag. I hela sjutton år, från 1882 till 1899, var Carl Peter Sahlin vice ordförande i Eslövs köpings kommunalfullmäktige. Under de båda sista åren av den perioden satt förresten sonen Albert samtidigt i fullmäktige. Carl Peter var också ledamot av kommunalnämnden under samma långa tid.

Men konjunkturerna drabbades av en plötslig och oväntad nedgång och lönsamheten för den sahlinska firman avtog. Den 24 augusti 1899 innehöll Skåningen Eslövs tidning följande notis:

En av köpingens största affärsfirmor, C P Sahlin, har i dagarna inställt sina betalningar. Om det blir affärsavveckling eller konkurs, vet man ännu

ej, men man antager det senare. Vi beklagar den arbetsamme och driftige chefen att han på ålderdomen tvingats till detta mödosamma steg.

Resultatet blev nu att såväl färgeri som spinneri, väveri, tricotstickning och garnförsäljning avvecklades, medan barnklädestillverkningen i nya former togs över av Albert. Den verksamheten blev efter hand alltmera framgångsrik, men av detta fick Carl Peter inte uppleva mycket.

Tillsammans med maken Maria försökte han sig på en ny affärsrörelse i Eslöv men det gick inte bra och det hela fick läggas ned efter en kort tid. Carl Peter var nu inte heller vid bästa hälsa och den fortsatta framtiden måste i stället byggas upp kring den kraftfulla Marias oförminskade arbetsförmåga och verksamhetslust. Maria flyttade tillsammans med dottern Ellen till Göteborg för att där starta en specialaffär för färdiga barnkläder och bl a lansera de produkter som tillverkades av Albert. När flyttningen var färdig och man hade skaffat en lämplig bostad i Göteborg kom Carl Peter efter.

Och Ellen berättar från Carl Peters sista levnadsår:

En solig lördagseftermiddag i juni 1901 gjorde far oss förfärade. Han hade försvunnit. Vi sökte honom hos hans vänner, i omgivningarna och i Trädgårdsföreningen, dit han emellanåt brukade gå. Till sist anmälde vi försvinnandet för polisen. Efter en orolig natt och söndagsförmiddag - just när en polis-konstapel hade anlänt för att meddela att polisens efterforskningar hade varit fåfänga, far stod inte att finna - fick vi se far komma gående på en av gångarna mot vårt hus med en blomma i knapphålet, glatt svängande sin käpp. Ester (Ellens äldre syster som senare blev skådespelerska) och jag rusade ned för trapporna och mötte honom på halva vägen. Far var kry och nyter och kunde inte alls förstå det rabalder vi hade ställt till. Han hade ju bara följt med en av sina vänner - vem det nu var - ut till skärgården och som denne inte hade telefon hade han inte kunnat underrätta oss härom. Efter att ha torkat sig om pannan och fått sig en kopp kaffe avlägsnade sig polisen.

Den 2 februari 1902 avled Carl Peter Sahlin i Göteborg, endast sextioåtta år gammal.

Det finns inte många bilder eller fotografier av denne den nuvarande sahlinarnas gemensamme anfader. Då och då återgiven är en blyertsteckning av Emil Zoir, gjord några år efter Carl Peters död och därför kanske inte riktigt autentisk. Det finns också ett fotografi som mest består av ett stort svart helskägg och ett par varma vänliga ögon. Men helt förtjusande är en familjebild som finns medtagen i Arvet från läsarna

och som föreställer Carl Peter med sonen Albert och sonsonen Stig, av allt att döma tagen vid jultiden 1899. Där finns verkligen en härlig utstrålning av farfarsstolthet och familjegemenskap.

Carl Peter hade inte mindre än åtta barn som uppnådde vuxen ålder: från äktenskapet med Anna dottern Louise och sönerna Carl, släktföreningens grundare, och Viktor; och med Maria sönerna Albert och Emil och de tre döttrarna Charlotte, Ester och till sist Ellen, som levde ända till 1982. Och här är vi nu, en inte så liten skara av sentida ättlingar, samlade på nytt och vi ägnar gemensamt etthundrafemtioårsminnet av hans födelse en liten stunds eftertanke.

Jan Sahlin

Ps. Carl-Petter Sahlin's grav
finns på Östra Kyrkogården
i Göteborg
huvor